

—(kiált fel végül — *René Clair-re, O'Neil-re* és a többiekre, amikor a film területén is különbet tud alkotni a mi *Bragagliank!*"

Az elvakult sovinizmus e betörése az irodalom és művészet területére, nem lep meg minket. Már régen leszoktunk arról a szép és régi frázisról, hogy „a szellem nem ismer határokat.” Ha van valami, amiről valóban megállapítható, hogy nem ismer határokat, úgy az kétségkívül az emberi értelmetlenség!

(Milano)

-a

-a

GYARMATOSÍTÁS ÉS CIVILIZÁCIÓ. Ismeretes, hogy az afrikai háború megindulásának első napjaiban 64 francia intellektuel kiáltványban foglalt állást a „nyugati kultúra” nevében Mussolini gyarmati háborúja mellett s a szankciók alkalmazása ellen. Erre az állásfoglalásra a francia szellemi élet nemcsak minőségileg, de mennyiségileg is döntő tömegei csakhamar megadták a választ; és pedig: a katolikus szellemiség „a békéért és az igazságért” című felhívásában, a haladók viszont a Maison de la Culture ellenkiáltványában, melyet tizezernél több író, művész és tudós irt alá. Ezzel kapcsolatban André Malraux az írók és művészek művelődésvédelmi szövetségének tanácskozásain kulturtörténeti megvilágításban számolt le azzal az irányzattal, amely az emberiség legszentebb javaira hivatkozva támogatja a regresszív és háborús irányzatokat. Malraux nemcsak alkotó művész, hanem a keleti civilizációk multjának és mai viszonyainak alapos ismerője. Ez adja meg itt következő érvelésének azon kívül, hogy a helyes történelmi felismerés, az átfogó történelemszemlélet eddig alig érintett távlatait.

„A gyarmatosítás valójában nem olyan egyszerű dolog, mint amilyennek első látásra tűnik. Védelmezői rendszerint valamely ázsiai vagy afrikai országra hivatkoznak s összehasonlítják a hódítás idejébeli állapotukat azzal, amivé sokkal később lettek. De nem III. Napoleon Kokinkináját kell összehasonlítani a maival, hanem Indokinát Szjámmal, Marokkót és Tuniszt Törökországgal, Beludzsisztánt Perzsiával. Nem is beszélve arról az országról, melynek 1860 körül, ha jól emlékszem, sürgős szüksége volt arra, hogy civilizálják. Japánra gondolok.

Világos, hogy a 64 francia intellektuel, amikor a civilizálásról beszél az európaizálásra gondol. Ne vitatkozzunk e fölé. Viszont, mely népek európaizálódnak a leggyorsabban? Éppen azok, melyek nem állanak az európaiak ellenőrzése alatt. A marokkói, tuniszi, tripoliszi, indiai muzulmán asszonyok fátyolt hordanak. A perzsa nők már alig, a törökök pedig már egyáltalán nem. S melyik az az egyetlen ország, ahol a mandarinok még léteznek? Nem Kína, sem Japán, hanem a francia uralom alatt álló Annám. Mindazt, amit a szabad Sziám meg akar szüntetni, Kambodzsa s Birmán megtartani igyekeznek. A sziámi kórházak, amiket részben fizetett fehér orvosok vezetnek, vannak olyan jók, mint a kambodzsaiak; ám a kambodzsai kórházakban még a tizedrésze sincs azoknak a betegeknek, akiknek ott lenne a helyük, mivel éppen mi segítjük elő a boncok hivatalos támogatása által mindazt, ami megakadályozza őket abban, hogy odamenjenek.

A világ a technika szempontjából csakugyan európaizálódik, de a gyarmatok nem gyorsabban, mint a szabad országok: ellenkezőleg. Abban a pillanatban, amikor Abesszinia szakembereket kér, ágyukat küldünk neki. Ha győz, nem kevésbé és nem lassabban fog európaizálódni, mintha legyőzik.”

...„A 64 intellektuel „az ember fogalmára” hivatkozik, „melynek Nyugat történelmi nagyságát s alkotó erényeit köszönheti.” Először is

tisztázzuk, hogy miről beszélünk. Nyugat nagyságának csak pár évszázad óta van értelme. Nagy Károly bizony elég kicsiny császár Dzsingizkánhoz, vagy Timur Lenkhez viszonyítva, akinek birtokában volt Ázsia fele s aki két nap alatt tönkrevverte azt a török sereget, amely röviddel azelőtt megsemmisítő vereséget mért Nikapolynál az egyesült kereszténységre. Marco Polo a legkevésbé sem volt csodálattól eltelve Velencétől, amikor Kinában millió lakosnál nagyobb városokat látott. Mit jelent a XVI. századbeli Valois-k udvara a perzsa királyok, a kínai és japán császárok udvarához képest? Párizs még sikátorok zavaros szövevénye, amikor a perzsa építészek Iszpahánban már négy faszoros, széles sugárutakat terveznek s megépítik a Királyi Teret, mely akkora, mint a mai Place de la Concorde. Versailles ugyancsak jelentéktelen, ha a pekingi *Tilos várossal* hasonlítjuk össze. Viszont egy évszázad alatt mindez megváltozott. Miért? Mert — a Nyugat felfedezte, hogy az ész leghatékonyabb tevékenysége nem az ember, hanem a dolgok meghódítása.

Egyetlen fehér, fekete vagy sárga civilizáció sem kezdődik a harccsal, hanem a jogással vagy a pappal, aki civilizálta a harcost. A civilizáció ott kezdődött, hol az érv érvényre jutott a ténnyel szemben. Minden eddigi civilizációhoz hozzátartozott az öntudat, s a *másik* tisztelete. Ami azonban a miénkben új, az nem az, hogy az ember felszabadult, — ez még nem történt meg, — hanem, hogy felszabadulhat. Ezzel párhuzamosan ismerték fel, hogy előnyösebb átadni, mint elrejtetni az új ismereteket. Nyugat alkotó erényei a hierarchia megszüntetéséből születtek s annak a társadalomnak a halálából, amely annyival kevésbé volt „nyugati”, mint a miénk s annyival közelebb állott Ázsiához. A regresszív értelmiségiek hierarchiája nem Nyugat, mégcsak nem is Róma, hanem India.

...Nyugat nem a rend értékét fedezte fel, hanem a rendet szakadatlanul változtató tett értékét. Amit a 64 értelmiségi a Nyugat történelmi nagyságának nevez, azt annak köszönheti, hogy számára az emberért való harc tárgya nem csupán az ember; hogy a mérnököt a katona fölé helyezi; hogy Descartestól Marxig az ősi mágus szemével nézte az élő és halott dolgok végtelen világát, amit legyűr, maga alá vet s mindenki rendelkezésére bocsát. Nyugat feltalálta a mennyiség civilizációját, abban a világban, mely csak a minőség civilizációját ismerte. S a mi feladatunk, hogy visszaadjuk a minőséget az embereknek s hogy a vér és az éhség után kinyissuk mindenütt azokat a könyvtárakat, amiket Berlinben elégettek." (A. B.)

FILM. CSUPÁN FILM — AZ IGÉRET FÖLDJE. Ujabban mindenfelé *Az Igéret Földje* címen egy filmet pergetnek. Pergetik itt Palesztinában, az ígéret Földjén is. S kétségtelenül: a tömeg özönlik, nézi az ismerős képeket és találgatja, hogy a film mit talált érdemesnek életéből szétvetíteni a világba. A film pereg. Jeruzsálem. Templomok, papok, sikátorok. Omar mecset, Jézus sirja, Keleti Fal. A mult. Szertartások, szakállas alakok, vallási uniformisok. Ezen azonban már túl vagyunk. S a fiatal bevándorlók dala zendül fel az új életről. A képek vonulnak. Mind ismerős. Valamennyi át- meg átszöve a jelen száz és száz vonatkozásával. Tel-Aviv: egymásradobált betonház-egyveleg. Ám hol maradnak az ismerős sikátorok, ahol ilyenkor, esős időben, félméter magas víz önti el a fabarakokat? Nem, ezt nem mutatta be a film! De pereg a film. Valahol a mezőn énekelve munkások vonulnak, hármassorokban, büszkén, ahogy az új élethez illik... Oh, ezek a munkábamenések, bokáig süppedő mély homokban, sárban a narancsültetvények felé, ahol... Ime, hogy buzog a fénykép-